

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (COM (2006) 16 galutinis)

(2007/C 91/03)

EUROPOS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS PAREIGŪNAS,

atsižvelgdamas į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 286 straipsnį,

atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, ypač į jos 8 straipsnį,

atsižvelgdamas į 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ⁽¹⁾,

atsižvelgdamas į 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo ⁽²⁾, ypač į jo 41 straipsnį,

atsižvelgdamas į 2006 m. gruodžio 7 d. gautą Europos Komisijos prašymą pateikti nuomonę laikantis Reglamento Nr. 45/2001 28 straipsnio 2 dalies,

PRIĖMĖ ŠIĄ NUOMONĘ:

I. ĮVADAS

Konsultavimasis su Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnu

1. Komisija, siekdama konsultacijos pagal Reglamento 45/2001/EB 28 straipsnio 2 dalį, nusiuntė Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnui (EDAPP) pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką ⁽³⁾ (toliau — pasiūlymas). EDAPP mano, kad ši nuomonė turėtų būti paminėta reglamento preambulėje.
2. Komisija vykdo oficialų konsultavimą po to, kai ryšius palaikė EDAPP sekretoriatas ir atitinkamo Komisijos generalinio direktorato (DG EMPL) tarnybos pagal EDAPP 2007 m. prioritetų sąrašą ⁽⁴⁾. Iš tiesų šis pasiūlymas yra vienas iš tų DG EMPL kompetencijai priklausančių pasiūlymų, kurie labai domina EDAPP. Be to, 2006 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento surengtame posėdyje EDAPP pateikė keletą preliminarinių pastabų dėl pasiūlymo. Atsižvelgdamas į tai, EDAPP palankiai vertina šį konsultavimąsi ir tikisi, kad ateityje su juo bus deramu laiku konsultuojamasi dėl kitų Komisijos pasiūlymų, susijusių su asmens duomenų apsauga socialinės apsaugos ir užimtumo sektoriuose, visų pirmą tų, kurie nurodyti jo prioritetų sąrašė.

⁽¹⁾ O L L 281, 1995 11 23, p. 31.

⁽²⁾ O L L 8, 2001 1 12, p. 1.

⁽³⁾ O L L 166, 2004 4 30, p. 1.

⁽⁴⁾ Kiekvienų metų gruodžio mėn. EDAPP skelbia ateinančių metų prioritetų konsultavimo srityje sąrašą. Jame išvardijami svarbiausi Komisijos pasiūlymai, dėl kurių gali būti būtina EDAPP oficiali nuomonė. Pasiūlymai, kurie, kaip manoma, turės didžiausią įtaką duomenų apsaugai, yra svarbiausias prioritetas. EDAPP 2007 m. prioritetų sąrašas pateikiamas EDAPP tinklavietėje www.edps.europa.eu.

Pasiūlymas ir jo kontekstas

3. Pasiūlyme nustatoma 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarka. Iš tiesų pastarajame reglamente nustatytos naujos koordinavimo taisyklės galės būti taikomos tik tada, kai bus priimtas šis pasiūlymas, kuriame nustatomos atitinkamos įgyvendinimo priemonės ⁽¹⁾. Todėl pasiūlymas vertinamas kartu su pagrindiniu reglamentu, kuriuo jis grindžiamas. Šiuo klausimu taip pat pažymėtina, kad EDAPP nepateikė savo nuomonės dėl Reglamento 883/2004, kadangi atitinkamas Komisijos pasiūlymas buvo priimtas 1999 m. vasario 12 d. ⁽²⁾, t. y. prieš įsigaliojant Reglamentui 45/2001/EB.
4. Šiuo pasiūlymu siekiama atnaujinti ir supaprastinti galiojančias taisykles, stiprinant socialinės apsaugos įstaigų bendradarbiavimą ir gerinant socialinės apsaugos įstaigų keitimosi duomenimis metodus.
5. Pasiūlymo taikymo sritis plati tiek susijusių piliečių, tiek sričių atžvilgiu. Viena vertus, jis taikomas visiems ES piliečiams, kurie yra apdrausti pagal nacionalinės teisės aktus (todėl taikomas ir nedirbantiems asmenims), jeigu yra tarpvalstybinių aspektų. Kita vertus, jis taikomas įvairiose socialinės apsaugos srityse: ligos išmokos; motinystės ir lygiavertės tėvystės išmokos; invalidumo išmokos; senatvės pensijos; maitintojo netekimo pensijos; išmokos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų; išmokos mirties atveju; bedarbio išmokos; išankstinės senatvės pensijos; išmokos šeimai.
6. EDAPP palankiai vertina šį pasiūlymą, nes juo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas laisvam piliečių judėjimui ir kelti Sąjungoje judančių ES piliečių gyvenimo lygį bei pagerinti darbo sąlygas.
7. Pagrindinę pasiūlymo dalį sudaro nuostatos dėl keitimosi asmens duomenimis tarp už socialinę apsaugą atsakingų nacionalinių administracijų. Iš tiesų socialinės apsaugos srityje labai svarbią dalį užima įvairios rūšies ir daugeliu atvejų ypatingo pobūdžio asmens duomenų tvarkymas. Be to, įkūrus Europos Sąjungą ir piliečiams vis daugiau naudojantis savo judėjimo laisvės teise yra natūralu, kad įvairios valstybės narės keičiasi su socialine apsauga susijusiais asmens duomenimis.
8. Tačiau taip pat svarbu, kad šis suaktyvėjęs valstybių narių nacionalinių administracijų tarpusavio keitimasis asmens duomenimis ne tik sudarytų geresnes sąlygas laisvam asmenų judėjimui, bet ir užtikrintų aukštą asmens duomenų apsaugos lygį, tokiu būdu garantuojant vieną iš pagrindinių teisių ES. Atsižvelgiant į tai, EDAPP su pasitenkinimu pažymi, kad Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (toliau — EESRK) 2006 m. spalio 26 d. nuomonėje dėl pasiūlymo taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad reikia užtikrinti pakankamą asmens duomenų apsaugą, visų pirma atsižvelgiant į kartais ypatingą susijusių duomenų pobūdį ⁽³⁾.

Nuomonės objektas

9. EDAPP konsultacijos paprašyta dėl pasiūlymo dėl įgyvendinimo reglamento. Tačiau jau pirmiau minėta, kad negalima vertinti įgyvendinimo reglamento atskirai nuo Reglamento (EB) Nr. 883/2004, kuris nustato socialinių apsaugos sistemų koordinavimo pagrindinį principą, be kita ko, atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugą. Todėl teikdamas savo nuomonę EDAPP atsižvelgs į pastarajame reglamente nustatytą sistemą. Tačiau EDAPP daugiausia dėmesio skirs patarimams tais klausimais, kurių srityje įgyvendinimo reglamentą priimančios teisės aktų leidėjas vis dar turi veiksmų laisvę.

⁽¹⁾ Šiuo metu taisyklės yra nustatytos 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamente (EEB) 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimoms nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, 1971 7 5, p. 2–50) ir jo įgyvendinimo reglamente — 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamente (EEB) 574/72 (OL L 74, 1972 3 27, p. 1–83).

⁽²⁾ OL C 38, 1999 2 12, p. 10.

⁽³⁾ 2006 m. spalio 26 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką, OL C 324, 2006 12 30, p. 59.

10. Be to, EDAPP pažymi, kad pasiūlymo taikymo sritis yra plati, o jis pats taip pat yra labai sudėtingas, kadangi jame nustatomos išsamios, kartais techninio pobūdžio, nuostatos dėl įvairių aplinkybių, mechanizmų ir apribojimų socialinės apsaugos sistemų koordinavimo srityje. Todėl analizuodamas pasiūlymą EDAPP nenagrinės visų nuostatų atskirai, tačiau taikys horizontalųjį metodą ir daugiausia dėmesio skirs duomenų apsaugos principams, kurie ypač svarbūs pasiūlymui.
11. Pagal šį metodą šios nuomonės tikslas — užtikrinti, kad būtų laikomasi duomenų apsaugos teisės aktų, bei užtikrinti siūlomų priemonių veiksmingumą, numatant ir sprendžiant problemas, kurios gali kilti jų įgyvendinant nacionalinėse teisinėse sistemose. Šioje nuomonėje EDAPP visų pirma apibrėš atitinkamą duomenų apsaugos teisinę sistemą, o vėliau nagrinės pasiūlymui taikomus atitinkamus duomenų apsaugos principus. Išvadų dalyje EDAPP pateiks pagrindines išvadas ir rekomendacijas.

II. ATITINKAMA DUOMENŲ APSAUGOS TEISINĖ SISTEMA

12. Pagal pasiūlymą apdraustųjų asmens duomenis paprastai tvarkys nacionalinės kompetentingos institucijos, todėl jie patenka į nacionalinių įstatymų, įgyvendinančių Direktyvą 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (toliau — direktyva) taikymo sritį. Retesniais atvejais, kuriais apdraustųjų asmens duomenis tvarkys Bendrijos institucijos, jiems bus taikomas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo ⁽¹⁾. Pavyzdžiui, kai tvarkomi su ES personalu susiję asmens duomenys ⁽²⁾. Todėl dabartinė teisinė sistema duomenų apsaugos srityje užtikrina sudėtingą apsaugą ES.
13. Dabartinis pasiūlymas remsis šia suderinta sistema. Tačiau direktyvą įgyvendinantys nacionalinės teisės aktai nėra visiškai vienodi ir vis dar gali būti kai kurių skirtumų nacionalinės teisės aktuose dėl duomenų apsaugos. Todėl itin svarbu, kad teisės aktų leidėjas į tai atsižvelgtų siekiant užtikrinti, kad siūlomos priemonės visiškai atitiktų šią sistemą, ir spręsti dėl šių galimų skirtumų kylančias problemas.
14. Be to, vis dažniau keičiantis duomenimis tarpvalstybiniu lygiu bus būtina geriau koordinuoti nacionalines nuostatas dėl asmens duomenų apsaugos. Atsižvelgdamas į tai EDAPP palankiai vertina Reglamento 883/2004 77 straipsnį. Šioje nuostatoje aiškiai nurodoma, kad pagal reglamentą ir jo įgyvendinimo taisykles tvarkomi asmens duomenys perduodami laikantis Bendrijos nuostatų dėl asmens duomenų apsaugos.
15. Reglamento 883/2004 77 straipsnyje taip pat paaiškinama dėl taikytinos nacionalinės teisės duomenų apsaugos srityje tuo atveju, kai duomenimis keičiasi skirtingų valstybių narių kompetentingos institucijos; jame nurodyta, kad asmens duomenų perdavimas iš vienos valstybės narės kitai valstybei narei atliekamas laikantis valstybės narės, perduodančios asmens duomenis, teisės aktų dėl asmens duomenų apsaugos. Priešingai, bet koks duomenų perdavimas iš priimančiosios valstybės narės, taip pat gautų duomenų saugojimas, pakeitimas ir sunaikinimas atliekamas laikantis valstybės narės, priimančios duomenis, teisės aktų dėl asmens duomenų apsaugos. Ši nuostata atitinka nuostatą dėl taikytinos nacionalinės teisės, nustatytą direktyvos 4 straipsnyje.
16. Nuoroda į Bendrijos nuostatas dėl asmens duomenų apsaugos pateikiama pasiūlymo 3 konstatuojamojoje dalyje bei 3 straipsnio 2 dalyje. 3 konstatuojamojoje dalyje bendrai nurodyta, kad suinteresuoti asmenys turi naudotis visomis garantijomis, numatytomis Bendrijos nuostatose dėl asmens duomenų apsaugos, o 3 straipsnio 2 dalyje pateikiama konkreti nuoroda į naudojamą teisę susipažinti su savo asmens duomenimis ir teise juos taisyti.

⁽¹⁾ OL L 8, 2001 1 12, p. 1. Kadangi Reglamento 45/2001 nuostatos atspindi Direktyvos 95/46 nuostatas, kad būtų aiškiau skaitytojui šioje nuomonėje bus daromos nuorodos tik į atitinkamus pastarosios direktyvos straipsnius, o ne į analogiškas pirmiau minėto reglamento nuostatas.

⁽²⁾ Pavyzdžiui, Reglamento 883/2004 15 straipsnyje ir šio pasiūlymo 18 straipsnyje nagrinėjamas atvejis, kai perduodami asmens duomenys, susiję su pagalbinais darbuotojais.

17. EDAPP pritaria tam, kad teisės akte, kuriuo įgyvendinamas geresnis asmens duomenų tvarkymas ir perdavimas, būtų aiškiai ir tiesiogiai priminta apie taikytiną duomenų apsaugos sistemą. Atsižvelgdamas į tai, EDAPP rekomenduoja, kad bendro pobūdžio nuoroda į Bendrijos nuostatas dėl asmens duomenų apsaugos būtų nustatyta ne tik konstatuojamosiose dalyse, bet ir aiškiai daroma reglamento nuostatose (pavyzdžiui, 3 straipsnyje). Tačiau ši bendroji nuostata neužkirstų kelio tam, kad konkretesni klausimai, susiję su duomenų apsaugos principų konkrečiu taikymu socialinės apsaugos sistemų koordinavimo srityje, galėtų būti toliau sprendžiami kitose nuostatose, pavyzdžiui, šiuo metu nustatytose šio reglamento 3 straipsnio 2 dalies nuostatose (toliau žr. 36–38 punktus).

III. ATITINKAMŲ DUOMENŲ APSAUGOS PRINCIPŲ TAIKYMAS

Tikslo apribojimas

18. Vienas iš pagrindinių duomenų apsaugos teisės principų — asmens duomenys tvarkomi tik tuo tikslu, dėl kurių jie buvo surinkti, arba jį atitinkančiu tikslu (direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas). Pasiūlyme nėra bendrosios nuostatos dėl tikslo apribojimo ⁽¹⁾. Tačiau pasiūlyme taikomas bendras požiūris, kad asmens duomenys, surinkti vienu iš socialinės apsaugos tikslu (dėl pensijos, invalidumo pensijos, nedarbo ir t. t.) bus tvarkomi ir vėliau perduodami kitų valstybių narių institucijoms tuo pačiu tikslu. Todėl dauguma pasiūlyme nustatytų tvarkymo operacijų bus susijusios su asmens duomenimis, tvarkomais tuo pačiu arba jį atitinkančiu tikslu. Tas pats taikoma tuo atveju, kai asmens duomenys tvarkomi perduodant duomenis, siekiant patenkinti pretenzijas arba išieškoti nepriklausančias išmokas (73 straipsnis).
19. Tačiau kitomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, mokesčių įstaigų bendradarbiavimo atveju (14 konstatuojamoji dalis), su socialine apsauga susiję duomenys taip pat gali būti būtini kitais nei socialinės apsaugos tikslais. Šiuo atveju tikslo apribojimo išimtis būtų galima pateisinti pagal direktyvos 13 straipsnį esant konkrečioms aplinkybėms ir su sąlyga, kad jos yra būtinos bei grindžiamos teisinėmis priemonėmis nacionaliniu ar Bendrijos lygiu. Todėl teisės aktų leidėjas gali apsvarstyti, ar pasiūlyme konkrečiai nurodyti sąlygas, kuriomis su socialine apsauga susiję duomenys gali būti tvarkomi kitu tikslu.
20. Atsižvelgdamas į tai, EDAPP mano, kad pasiūlyme laikomasi pagrindinių duomenų apsaugos nuostatų dėl tikslo apribojimo. Be to, EDAPP pažymi, kad draudimas naudoti asmens duomenis kitais nei socialinės apsaugos tikslais jau yra numatytas taikytinuose teisės aktuose dėl duomenų apsaugos, pagal kuriuos leidžiamos šio bendro principo išimtys tik konkrečiomis ir griežtai nustatytomis sąlygomis.

Tvarkomiems duomenims, kompetentingoms įstaigoms ir saugojimo laikotarpiams taikomas proporcingumas

21. Pagal duomenų apsaugos principus asmens duomenys turi būti adekvatūs, susiję ir savo apimtimi neviršijantys tikslų, kuriems jie renkami ir (arba) vėliau tvarkomi (direktyvos 6 straipsnio 1 dalies c punktas). Socialinės apsaugos sistemų srityje tai reiškia, kad kiekvienu atveju perduodamas tik būtinas ir proporcingas duomenų rinkinys.
22. Šis principas tiksliai nustatytas pasiūlymo 2 straipsnio 1 dalyje, kuria valstybių narių institucijos įpareigojamos perduoti viena kitai visus duomenis, būtinus apdraustųjų teisėms ir pareigoms nustatyti. Todėl EDAPP pabrėžia, kad atsižvelgiant į susijusios išmokos rūšį gali būti šiek tiek skirtingai įvertinama, kurie asmens duomenų rinkiniai yra būtini. Pavyzdžiui, ligos išmokoms reikalinga informacija apie asmenis skirsis nuo informacijos, kurios reikia senatvės pensijoms. Valstybių narių institucijos neturėtų perduoti daugiau informacijos nei būtina dėl apdraustojo susijusių teisių ar pareigų konkrečiu atveju.

⁽¹⁾ Savo nuomonėje EESRK atkreipė dėmesį į šį klausimą ir apgailestavo, kad nėra panašios nuostatos, kaip numatyta Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 84 straipsnio 5 dalies b punkte, „aiškiai draudžiančios naudoti duomenis kitiems nei socialinės apsaugos tikslams“. EESRK nuomonės 4.10.2 punktas.

23. Proporcingumo principas taip pat turėtų būti taikomas tam tikroms kompetentingoms įstaigoms, turinčioms prieigą prie duomenų, ir asmens duomenų saugojimo sąlygoms bei trukmei. Prieiga prie socialine apsauga susijusių duomenų suteikiama tik atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms, o tie duomenys saugomi tokia forma, kad būtų galima nustatyti duomenų subjekto tapatybę, ne ilgiau, nei tai yra reikalinga tuo tikslu, dėl kurio duomenys tvarkomi (direktyvos 6 straipsnio 1 dalies e punktą).
24. Dėl tam tikrų institucijų ir įstaigų, turinčių prieigą prie apdraustųjų asmens duomenų, pasiūlymo 83 straipsnyje numatyta sukurti visuomenei prieinamą duomenų bazę, kurioje nurodomos kiekvienos valstybės narės atitinkamos įstaigos. Taip pat pažymėtina, kad pagal pasiūlymą valstybės narėms paliekama galimybė nuspręsti, ar asmens duomenys bus perduodami per valstybės narės centrinį priegios punktą, ar tiesiogiai perduodami atitinkamai institucijai ar įstaigai (2 straipsnio 3 dalis). Be to, kiekvienoje valstybėje narėje gali būti daug paskirtų įstaigų, kurių dalis veiklą gali vykdyti regioniniu lygiu.
25. Dėl asmens duomenų saugojimo laikotarpio EDAPP pažymi, kad socialinės apsaugos srityje, atsižvelgiant į susijusią socialinės apsaugos sritį, proporcingumo principo taikymas gali duoti labai įvairių rezultatų. Pavyzdžiui, su ligos išmokomis susijusius asmens duomenis reikės tvarkyti paprastai trumpiau nei su pensijomis susijusius asmens duomenis, kadangi pastarosios yra išmokos, kurios tikriausiai bus išmokamos ilgesnį laikotarpį. Asmens duomenų saugojimo laikotarpis taip pat priklausys nuo juos tvarkančios įstaigos rūšies. Pavyzdžiui, centrinių priegios punktų atveju tai reikštų, kad asmens duomenys būtų ištrinami po to, kai jie perduodami kompetentingai įstaigai. Bet kuriuo atveju turėtų būti aišku, kad asmens duomenys ištrinami ar pakeičiami taip, kad nebūtų galima nustatyti duomenų subjekto tapatybės, kai jų daugiau nebereikia tuo tikslu, dėl kurio jie buvo surinkti ar tvarkomi.
26. Atsižvelgdamas į šiuos motyvus EDAPP pabrėžia, kad tokioje sudėtingoje sistemoje, kai asmens duomenys tvarkomi ir toliau perduodami asimetriniu įstaigų tinklu, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad būtų užtikrinta, jog asmens duomenis tvarkytų kompetentingos institucijos, proporcingu laikotarpiu ir, kad būtų išvengta duomenų bazių dubliavimo. EDAPP mano, kad 83 straipsnyje nurodyta duomenų bazė padės užtikrinti, kad reikalingi asmens duomenys kiekvienu konkrečiu atveju būtų perduodami tik atitinkamoms institucijoms. Tačiau dabartinis pasiūlymas galėtų būti papildytas išsamesniais duomenų perdavimo ir saugojimo tvarkos paaiškinimais; tai Komisija jau padarė kituose pasiūlymuose⁽¹⁾. Todėl EDAPP mano, kad tam tikras saugojimo laikotarpių suderinimas ne tik užtikrintų piliečių teisę į asmens duomenų apsaugą, tačiau taip pat padidintų įvairių valstybių narių nacionalinių administracijų tarpusavio koordinavimo veiksmingumą.

Asmens duomenų tvarkymo teisiniai pagrindai

27. Pasiūlyme nustatomi įvairūs mechanizmai, pagal kuriuos apdraustųjų asmens duomenis tarpusavyje perduoda įvairių valstybių narių kompetentingos įstaigos. Šis keitimasis asmens duomenimis gali būti suskirstytas į dvi plačias kategorijas: keitimasis remiantis suinteresuoto asmens prašymu; ir *ex officio* keitimasis, paprastai tarp trečiųjų šalių (kompetentingų įstaigų, darbdavių), suinteresuotam asmeniui nepateikus konkretaus prašymo. Daugeliu atveju, atitinkamos įstaigos tvarkys ir perduos ypatingus duomenis, visų pirma duomenis apie sveikatą.
28. Visa ši tvarkymo veikla turi atitikti direktyvoje nustatytas asmens duomenų tvarkymo sąlygas: nacionalinės kompetentingos įstaigos ir darbdaviai gali tvarkyti asmens duomenis tik suinteresuoto asmens sutikimu ar kitu teisėtu pagrindu, pavyzdžiui, kai tvarkyti reikia vykdant teisinę prievolę ar vykdant užduotį, atliekamą visuomenės labui, arba įgyvendinant oficialius įgaliojimus (direktyvos 7 straipsnio a, c ir e punktai). Ypatingų duomenų, t. y. asmens duomenų, kurie atskleidžia rasinę ar etninę kilmę, politines, religines ar filosofines pažiūras, priklausymą profesinėms sąjungoms, duomenų apie asmens sveikatą ar intymų gyvenimą, tvarkymui taikomos griežtesnės sąlygos (direktyvos 8 straipsnis).

⁽¹⁾ Naujas tokių nuostatų pavyzdys yra Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (COM (2005) 649 galutinis). Visų pirma šio pasiūlymo 46 straipsnyje nustatytos pareigos nacionalinėms centriniams institucijoms ištrinti informaciją, kurią jos gavo iš kitų valstybių narių institucijų, iškart po to, kai ji perduodama nacionalinei kompetentingai įstaigai. Be to, 3 dalyje nustatytas aiškus draudimas remiantis reglamentu perduotą informaciją saugoti ilgiau, negu reikia tikslams, kuriems ji buvo perduota, ir bet koku atveju ne ilgiau nei 1 metus. Taip pat žr. EDAPP nuomonę dėl šio pasiūlymo, 2006 10 7, OL C 242, 45–49 punktus.

29. Atsižvelgdamas į tai, EDAPP nurodo, kad gali būti laikoma, jog pasiūlymo nuostatomis nustatoma teisinė prievolė — pagal direktyvos 7 straipsnio c punktą — tvarkyti ir perduoti su socialine apsauga susijusius duomenis, jei ši prievolė yra konkreti. Todėl tais atvejais, kai pasiūlyme nustatoma aiški prievolė tvarkyti asmens duomenis, nacionalinių kompetentingų įstaigų ir darbdavių atliekamos tvarkymo operacijos galėtų būti pagrįstos direktyvos 7 straipsnio c punktu. Priešingai, kai pasiūlyme tiesiogiai nenustatoma ši teisinė prievolė, asmens duomenų tvarkymas grindžiamas konkrečia nacionaline (nesuderinta) teisine prievole arba kitu teisiniu pagrindu.
30. Direktyvos 7 straipsnio e punktu leidžiama tvarkyti asmens duomenis, kai to reikia vykdant užduotį, atliekamą visuomenės labui, arba įgyvendinant oficialius įgaliojimus, suteiktus duomenų valdytojui arba trečiajai šaliai, kuriai atskleidžiami duomenys. Taip būtų tuo atveju, kai atitinkama įstaiga tvarko duomenis vykdydama savo užduotis ar oficialius įgaliojimus, kylančius iš bendros (nacionalinės ar Bendrijos) teisės nuostatos, o ne konkrečios teisinės prievolės pagrindu. Šiuo atveju pagal direktyvos 14 straipsnio a punktą taikoma teisė prieštarauti.
31. Sutikimo, kaip teisinio pagrindo, naudojimas pagal direktyvos 7 straipsnio a punktą yra labiau ribotas tuo atveju, kai asmens duomenis tvarko valdžios institucijos ar kai jie tvarkomi darbo santykiuose, kadangi sutikimas gali būti laikomas savanorišku pagal direktyvos 2 straipsnio h punktą tik tuo atveju, kai suinteresuotas asmuo turi veiksmingas alternatyvias galimybes.
32. Ypatingų duomenų tvarkymo klausimu (direktyvos 8 straipsnis) pateikiami panašūs kaip ir ankstesnėse dalyse išdėstyti motyvai. EDAPP mano, kad pagal darbo teisę kylančios prievolės (direktyvos 8 straipsnio 2 dalies b punktas), kitos išimtys (8 straipsnio 4 dalis) ar sutikimas (8 straipsnio 2 dalies a punktas) gali būti tinkami teisiniai pagrindai tvarkyti ypatingus su socialine apsauga susijusius duomenis. Šiuo atveju gali būti reikalingos konkrečios apsaugos priemonės, pavyzdžiui, techninės suskirstymo į kategorijas priemonės.
33. Atsižvelgdamas į pirmiau nurodytus motyvus, EDAPP pažymi, kad kuo aiškiau šiuo pasiūlymu kompetentingoms įstaigoms ir darbdaviams bus nustatytos konkrečios teisinės prievolės tvarkyti asmens duomenis, tuo lengviau ir veiksmingiau bus jį įgyvendinti valstybėse narėse, užtikrinant nacionalinių duomenų apsaugos įstatymų, priimtų pagal direktyvą, laikymąsi. Todėl EDAPP, išsamiai nenagrinėdamas pasiūlyme nustatytų įvairių konkrečių mechanizmų, rekomenduoja ES teisės aktų leidėjui užtikrinti, kad kiekvienas siūlomas asmens duomenų tvarkymo ir perdavimo mechanizmas būtų aiškiai pagrįstas konkrečia pasiūlyme tiesiogiai nustatyta teisine prievole ar kitais teisėtais tvarkymo pagrindais pagal direktyvos 7 ir 8 straipsnius.

Apdraustiesiems teikiama informacija

34. Kaip nustatyta Direktyvos 95/46 IV skirsnyje, labai svarbu tinkamai informuoti duomenų subjektus apie jų asmens duomenų tvarkymą. Tai yra dar svarbiau, kai asmens duomenis įvairiose valstybėse narėse tvarko daug institucijų ir todėl kyla pavojus, kad duomenų subjektai nežinos kas, bei kokiais tikslais tvarko jų asmens duomenis ir kaip įgyvendinti savo teises.
35. Šiuo klausimu EDAPP tvirtai remia aktyvią poziciją: duomenų subjektams laiku suteikiama išsami informacija, siekiant paaiškinti surinktos informacijos naudojimą ir jų teises. Todėl EDAPP ne tik pritaria Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ⁽¹⁾ raginimui didinti visų potencialių reglamento naudotojų informuotumą, bet ir ragina teisės aktų leidėją pasiūlymą papildyti aiškia nuoroda į reikalingą suinteresuotiems asmenims suteikti konkrečią ir pakankamą informaciją apie jų asmens duomenų tvarkymą. Tai gali būti padaryta iš dalies pakeičiant 19 straipsnį (*Apdraustųjų informavimas*), siekiant užtikrinti, kad apdraustiesiems būtų suteikta reikalinga informacija.

(¹) EESRK nuomonės 1.11 punktas.

Duomenų subjektų teisės

36. Duomenų subjektų teisės yra ypač svarbios socialinės apsaugos sistemose, kadangi jos sudaro sąlygas suinteresuotiems asmenims kontroliuoti savo (ypatingus) duomenis, užtikrinti jų tikslumą ir patikrinti informaciją, kuria remiantis priimami svarbūs sprendimai ir suteikiamos išmokos. Tai ypač aktualu tarpvalstybiniu atveju, kai esama didesnės klaidos galimybės perduodant asmens duomenis, kadangi būtina išversti informaciją. Taip pat verta paminėti, kad tikslesnė informacija, kuri gaunama įgyvendinus duomenų subjektų teises, yra naudinga ne tik suinteresuotiems asmenims, bet ir atitinkamoms socialinės apsaugos įstaigoms.
37. EDAPP labai palankiai vertina pasiūlymo 3 straipsnio 2 dalį, kurioje nurodyta, kad valstybės narės užtikrina suinteresuotiesiems asmenims teisę susipažinti su asmens duomenimis ir juos taisyti, vadovaudamosi Bendrijos nuostatomis dėl asmens duomenų apsaugos. Tačiau EDAPP siūlo šią nuostatą papildyti platesne nuoroda į visas duomenų subjektų teises, įskaitant teisę prieštarauti (Direktyvos 95/46 14 straipsnis), ir apsaugos priemones dėl automatinių individualių sprendimų (Direktyvos 95/46/EB 15 straipsnis).
38. Be to, EDAPP rekomenduoja pasiūlyme tinkamai atsižvelgti į poreikį sudaryti sąlygas duomenų subjektams veiksmingai naudotis savo teisėmis tarpvalstybiniais atvejais. Iš tiesų suinteresuoti asmenys turės įgyvendinti savo teises tokiu atveju, kai jų asmens duomenys gaunami iš įvairių dviejų ar daugiau valstybių institucijų. Todėl būtų pageidautina, kad tokiais atvejais duomenų subjektai galėtų naudotis savo teisėmis taip pat tiesiogiai per atitinkamą instituciją, kuri gauna asmens duomenis iš kitų valstybių narių. Tai reikštų, kad kompetentinga institucija, kuri tiesiogiai susisiečia su apdraustuoju, turėtų veikti pagal vieno langelio principą ne tik socialinės apsaugos išmokų, bet ir visų dėl šių išmokų tvarkomų asmens duomenų atžvilgiu. Apdraustasis tada galėtų naudotis savo, kaip duomenų subjekto, teisėmis per kompetentingą instituciją, neatsižvelgiant į duomenų kilmę. Todėl EDAPP prašo teisės aktų leidėjo apsvaistyti šią galimybę, taip pat atsižvelgiant į jau kituose Komisijos pasiūlymuose nustatytus pavyzdžius ⁽¹⁾.

Saugumo priemonės

39. Pasiūlyme duomenų tvarkymo saugumo klausimas yra ypač aktualus, atsižvelgiant į labiau paplitusią elektroninių priemonių naudojimą įvairių valstybių narių valstybės valdymo institucijose. Be to, daugeliu atveju bus perduodami ypatingi duomenys, todėl, kaip taip pat nurodė EESRK, dar svarbiau yra „užtikrinti kad šie duomenys būtų tinkamai apsaugoti ir nebūtų neteisėtai perduodami“ ⁽²⁾.
40. Todėl EDAPP palankiai vertina pasiūlymo 4 straipsnį, kuriame nustatyta, kad duomenis atitinkamos įstaigos viena kitai „perduoda elektroniniu būdu, naudodamosi bendra saugia sistema, kuria užtikrinamas konfidencialumas ir keitimosi duomenimis apsauga“. Tačiau EDAPP pabrėžia, kad šioje „bendroje saugioje sistemoje“, kurią turi nustatyti Socialinių apsaugos sistemų koordinavimo administracinė komisija ⁽³⁾, turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į pagal IDABC programą ⁽⁴⁾ (suderintas paneuropinių e. valdžios paslaugų teikimas valstybės valdymo institucijoms, verslo subjektams ir piliečiams) priimtas rekomendacijas, susijusias su Bendrijos duomenų apsaugos nuostatomis, visų pirma su tvarkymo saugumu susijusiomis nuostatomis (direktyvos 17 straipsnis). Todėl EDAPP taip pat rekomenduoja, kad atitinkamame šios administracinės komisijos darbe tinkamai dalyvautų ekspertai duomenų apsaugos ir saugumo klausimais.

⁽¹⁾ Naujas pavyzdys pateikiamas Komisijos pasiūlyme dėl Tarybos pamatinio sprendimo dėl valstybių narių keitimosi informacija iš nuosprendžių registro (COM (2005) 690 galutinis). Pasiūlymo 6 straipsnyje duomenų subjektui leidžiama naudotis teise susipažinti su savo asmens duomenimis ne tik kreipiantis į duomenis kontroliuojančią instituciją, bet ir per jo gyvenamosios vietos instituciją. Kiti pavyzdžiai taip pat pateikiami Šengeno informaciniame sistemoje.

⁽²⁾ EESRK nuomonės 4.10 punktą.

⁽³⁾ Nustatyta Reglamento (EB) Nr. 883/2004 71 straipsniu. Pasiūlymo 4 straipsnyje nurodoma, kad ši administracinė komisija nustato duomenų keitimosi formą ir metodus.

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/idabc/en/home>

IV. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

41. EDAPP palankiai vertina šį pasiūlymą, nes juo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas laisvam piliečių judėjimui ir kelti Sąjungoje judančių ES piliečių gyvenimo lygį bei pagerinti darbo sąlygas. Iš tiesų socialinės apsaugos sistemų koordinavimas nebūtų galimas be įvairių asmens duomenų rūšių, daugeliu atvejų — ypatingų duomenų — tvarkymo ir perdavimo.
42. Tačiau taip pat svarbu, kad šis suaktyvėjęs valstybių narių nacionalinių administracijų tarpusavio keitimasis asmens duomenimis, ne tik sudarytų geresnes sąlygas laisvam asmenų judėjimui, bet ir užtikrintų aukštą asmens duomenų apsaugos lygį, tokiu būdu garantuojant vieną iš pagrindinių teisių ES.
43. Pasiūlyme bus remiamasi Bendrijos nuostatose dėl asmens duomenų apsaugos, visų pirma Direktyvoje 95/46/EB ir nacionaliniuose įgyvendinimo įstatymuose, nustatyta suderinta duomenų apsaugos sistema. EDAPP su pasitenkinimu pastebi, kad pagrindiniame Reglamente 883/2004 ir pasiūlyme primenama apie šios duomenų apsaugos sistemos taikymą. Tačiau konkretūs klausimai, susiję su duomenų apsaugos principų taikymu socialinės apsaugos sistemų koordinavimo srityje, turėtų būti toliau ir aiškiai sprendžiami.
44. Dėl tikslo ribojimo principo EDAPP mano, kad pasiūlyme laikomasi pagrindinių duomenų apsaugos nuostatų dėl tikslo ribojimo. Be to, EDAPP pažymi, kad draudimas naudoti asmens duomenis kitais nei socialinės apsaugos tikslais nėra aiškiai nustatytas pasiūlyme, bet kyla iš taikytinų duomenų apsaugos teisės aktų, pagal kuriuos išimties iš šio bendro principo būtų leidžiamos tik konkrečiomis aplinkybėmis ir pagal griežtas sąlygas. Todėl teisės aktų leidėjas gali apsvarstyti ar pasiūlyme konkrečiai nurodyti sąlygas, kuriomis su socialine apsauga susiję duomenys gali būti tvarkomi kitu tikslu.
45. Dėl tvarkomiems duomenims, kompetentingoms įstaigoms ir saugojimo laikotarpiams taikomo proporcingumo EDAPP pabrėžia, kad šioje sudėtingoje sistemoje, kai asmens duomenys tvarkomi ir toliau perduodami asimetriniu įstaigų tinklu, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad būtų užtikrinta, jog asmens duomenis tvarkytų kompetentingos institucijos, proporcingu laikotarpiu ir, kad būtų išvengta duomenų bazių dubliavimo. Todėl pasiūlymas galėtų būti papildytas išsamesniais duomenų perdavimo ir saugojimo tvarkos paaiškinimais.
46. Dėl asmens duomenų tvarkymo teisinių pagrindų EDAPP, išsamiai nenagrinėdamas pasiūlyme nustatytų įvairių konkrečių mechanizmų, rekomenduoja ES teisės aktų leidėjui užtikrinti, kad kiekvienas siūlomas asmens duomenų tvarkymo ir perdavimo mechanizmas būtų aiškiai pagrįstas konkrečia pasiūlyme tiesiogiai nustatyta teisine prievole ar kitais teisėtais tvarkymo pagrindais pagal direktyvos 7 ir 8 straipsnius.
47. Dėl apdraustiesiems teikiamos informacijos EDAPP rekomenduoja pasiūlymą papildyti aiškia nuoroda į reikalavimą suinteresuotiems asmenims suteikti konkrečią ir pakankamą informaciją apie jų asmens duomenų tvarkymą.
48. Dėl duomenų subjektų teisių EDAPP palankiai vertina pasiūlymo 3 straipsnio 2 dalį ir siūlo šią nuostatą papildyti platesne nuoroda į visas duomenų subjektų teises, įskaitant teisę prieštarauti, ir apsaugos priemonės dėl automatinių individualių sprendimų. Be to, EDAPP prašo teisės aktų leidėjo sudaryti palankesnes sąlygas duomenų subjektams veiksmingai naudotis savo teisėmis tarpvalstybiniais atvejais, numatant, kad kompetentinga institucija, kuri tiesiogiai susisiečia su apdraustuoju, turėtų veikti pagal vieno langelio principą ne tik socialinės apsaugos išmokų, bet ir visų dėl šių išmokų tvarkomų duomenų atžvilgiu.

49. Dėl saugumo priemonių EDAPP rekomenduoja, kad pasiūlymo 4 straipsnyje nustatytoje duomenų perdavimui skirtoje „bendroje saugioje sistemoje“ būtų tinkamai atsižvelgiama į atitinkamas rekomendacijas dėl duomenų apsaugos ir jų tvarkymo saugumo. Todėl atitinkamame šios administracinės komisijos darbe turėtų tinkamai dalyvauti ekspertai duomenų apsaugos ir saugumo klausimais.

Priimta Briuselyje, 2007 m. kovo 6 d.

Peter HUSTINX

*Europos duomenų apsaugos priežiūros parei-
gūnas*
